

Orhan ÖRÜCÜ
Elektrik Mühendisi

SORUN SÖYLEYELİM

Dağıtım özelleştirmelerinin ilk tsunamisi

- Serbest tüketici kapsamındaki sanayi kuruluşumuzun elektrik faturası, 2011 yılında zam yapılmadığı söylenmesine karşılık, birden bire arttı. Bunun nedeni nedir?

- Elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi, 2007 yılında genel seçimler nedeni ile ertelenmişti. Erteleme gerekçesi ise bizzat Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından "özelleştirilince zam yapılacağı ve sanayicilerin çok ağlayacağı" şeklinde açıklanmıştı. AKP'nin "elektriğe zam yapmadık" şeklindeki propaganda faaliyeti yürüttüğü seçimleri kazanmasının ardından özelleştirme süreci başlatıldı. Elektriğe ciddi oranlarda zamlar yapılmasına paralel olarak özelleştirme süreci işletildi. Bu dönemde sanayinin temel girdilerinden biri olan elektrik fiyatı, bu kesim için "serbest tüketici" uygulaması ile daha düşük tutulmaya çalışıldı. Elektrik özelleştirmeleri kimi kesimlerin itirazlarına rağmen, iş dünyasından büyük destek gördü. Ancak iş dünyasının piyasalaştırma uygulamalarından bekledikleri ucuzluk, özelleştirme ihalelerinin tamamlanması ile tersine döndü.

Serbest tüketici konumunda bulunanların elektrik ihtiyacını kendine daha hesaplı gelen yerlerden sağlayabildiklerini bu noktada hatırlatmamız gerekiyor. Serbest tüketici olma koşulu da elektrik tüketiminin 30 bin kilovat saatten (kWh) az olmaması. Böylece sanayi kuruluşları ve ticarethaneler, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) mevzuatı çerçevesinde faaliyet gösteren perakende satış şirketlerinden ortalama yüzde 26'lık indirimler ile elektrik enerjisi alma imkanına sahip oldular.

2010 yılında elektrik dağıtım bölgelerinin özel sektöre devredilmesi için yapılan ihaleler tamamlandı ve bazı elektrik dağıtım bölgeleri devredildi. Devirlerin gerçekleşmesi ile birlikte, bu şirketlerin daha fazla kar edebilmek için çe-

şitli taleplerde bulunduğu ve bu taleplerin EPDK nezdinde genel kabul gördüğü anlaşılıyor. EPDK'den elektrik dağıtım şirketlerine ilk destek, bölgelerin kayıp-kaçak oran ve hedeflerini birkaç bölge hariç yukarı çekilmesi ile oldu. Bu yolla vatandaştan elektrik faturası üzerinden daha fazla tahsilat yapılmasının önü açıldı. Daha önceki yıllarda kayıp-kaçak oranlarını düşürmek için TEDAŞ'ın yatırım yaptığı ifade ediliyordu. Ya daha önceki yıllarda söylenenler yanlış ya da 25 Aralık 2010 tarihli Resmi Gazete'de konuya ilişkin yayımlanan EPDK kararı hatalıdır.

Elektrik dağıtım şirketlerinin lehine, serbest tüketicilerinin aleyhine yapılan bir diğer değişiklik ise 31 Aralık 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Elektrik Piyasası Tarifeler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile ortaya çıktı. Bu Yönetmelik ile yapılan değişiklikler 1 Ocak 2011 itibari ile yürürlüğe girdi. Bu tarihten sonra serbest tüketicilerin faydalandığı ortalama yüzde 26'lık indirim olanağı da büyük ölçüde buharlaşmış oldu.

-Serbest tüketici olarak elektrik enerjisi faturalarımıza yeni kalemlerin eklendiğini gördük. Kayıp bedeli ve sayaç okuma bedeli kalemleri nereden çıktı?

- Az önce bahsettiğim yönetmelik değişikliği kapsamında eskiden elektrik birim fiyatı içinde oran-

sal olarak yer alan kayıp-kaçak bedeli ayrıştılarak, yeni bir kalem yaratıldı. Dağıtım şirketine aktarılacak olan bu bedel ile serbest tüketiciler ve tedarikçiler, kayıp-kaçak bedellerine ortak edilmiş oldu.

2011'de karşımıza çıkan bir diğer uygulama ise sayaç okuma bedeli olarak serbest tüketicilerin faturalarına yeni bir kalem eklenmesi ile gerçekleşti. Eskiden perakende satış hizmet bedelinin bir alt bileşeni olduğu anlaşılan sayaç okuma bedeli, ayrıştılarak faturalara eklenmiş. Tüketiciden para alabilmek için yapılan okuma hizmeti için yine tüketiciden bir bedel alınması kabul edilebilir mi?

- İthalat yapmaya çalışan bir sanayi kuruluşunun yöneticisi olarak, artan elektrik maliyetleri konusunda ne yapacağımızı şaşırdık. Biz ne yapabiliriz?

- Serbest tüketici olarak satın aldıkları elektriğin maliyetinin bir gecede artması sonucunda işletmelerin orta ve uzun vadede planlarının aksamaması kaçınılmazdır. Doğal olarak tüm mağdurlar gibi siz de yasal haklarınızı aramak üzere, mahkemeye gidebilirsiniz. Uzun ya da

orta vadede maliyet hesabı yaparak, yatırım yapan ya da işletmelerini devam ettirecek olanaklar arayanlar için en azından bir geçiş dönemi öngörülmeliydi.

Tüm bu gelişmeler yaşanırken EPDK Başkanı Hasan Köktaş, 10 Ocak 2011 tarihinde düzenlediği basın toplantısında şu değerlendirmelerde bulundu:

"Serbest tüketicilerin geçen sene ulusal tarife göre yüzde 20-25 arasında değişen oranlarda daha ucuz elektrik aldıklarını hatta yüzde 36 indirim alanı bizzat kendim duydum. Ortalama ise yüzde 20-25 düzeylerinde ulusal tarife göre daha ucuza enerji temin eden işletmelerimiz var."

Hasan Köktaş, aynı toplantıda piyasanın yüzde 63'ünün "sanal olarak" açık olmasından ve 2010 yılındaki avantajdan övgü ile bahsedebilmektedir.

İş dünyasının enerji özelleştirmelerine itiraz etmediği hatta destek olduğu biliniyor. Yakın geçmişte bu ihalelere katılan sanayiciler de şimdi özelleştirme mağdurları arasında yer alıyor. Neticede elektriğe az ya da çok para ödesen sanayi kuruluşları veya ticarethaneler, bu bedeli ürünlerine veya hizmetlerine yansıtabilir. Bunların dışındaki milyonlarca tüketicinin ise hiçbir olana-

ğı bulunmamaktadır. Her dedikleride yapılan, önlere bir sıkıntı çıktığında Meclis'te bir gecede bir torba yasanın içine eklenen düzenlemeler ile sorunları çözülen kesimlerin bile bugün ortada bırakılmasının nedeni ise ne yazık ki genel kamunun yararı düşünülmesinden değil, farklı sermaye gruplarının çıkar kavgalarından kaynaklanmaktadır. Bu uygulamanın 2 temel sonucu bulunmaktadır. Birincisi, serbest tüketiciler, kamu kurumu iken kaçırdıkları elektrik dağıtım kurumlarına özel şirketler elindeyken dönmeye mecbur bırakılmaktadır. Böylece elektrik dağıtım kurumlarının özelleştirme ihaleleri sırasında milyon dolarlık özelleştirmeler olarak övülen bedellerin tahsilatına sanayi kuruluşları da yardımcı olmak zorunda bırakılmaktadırlar. Zaten dağıtım kurumlarından elektrik satın almasalar bile kayıp enerji tahsilatına ortak edildikleri için yine bu özelleştirme bedelini ödemeye yardımcı olmak zorundadırlar. İkinci temel sonuç ise yaklaşan seçim sürecinde aranmalıdır. Faturaları 2 yılda yüzde 70'in üzerinde zam görmüş olan geniş halk kesimlerine karşı seçmelere giderken yeni zamlar bindirilmesi siyasal bir tercih olarak kabul edilmemiştir. Bunun yerine sanayici üzerinden halka yansıyacak faturaların yolu açılarak, siyasal iktidar temize çıkarılmıştır. Yani yapılan zammın bedeli eninde sonunda tüketicinin yani halkın cebinden çıkacaktır. Doğru tanımlama serbest tüketicilerden kayıp enerji bedeli tahsilatı yoluyla elektriğe ve gıda dahil pek çok ürüne "gizli zam" yapıldığıdır.

Sanayicinin mal veya hizmetleri pahalılaştırmasının faturasını da ayrıca ödeyeceğimizi düşünürsek, elektrik özelleştirmelerinin maliyetinin öngördüğümüzden çok daha büyük olacağı ortaya çıkıyor. ■

EMO

E-posta: emoenerji@emo.org.tr
Adres: Elektrik Mühendisleri Odası
İhlamur Sokak No:10
Kızılay-Ankara

Cumhuriyet

E-posta: enerji@cumhuriyet.com.tr
Adres: Ahmet Rasim Sokak No:14
06550 Çankaya-Ankara
Faks: 0312 442 30 10